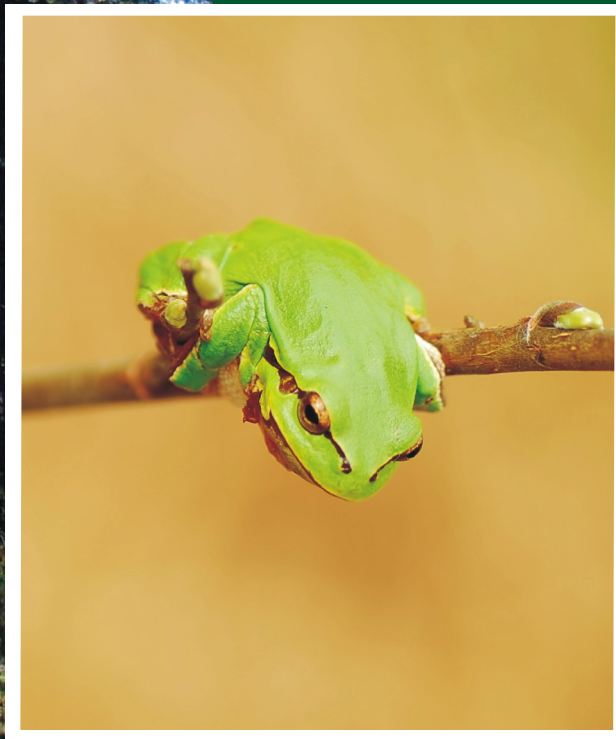

Leśne wędrówki po powiecie wieruszowskim

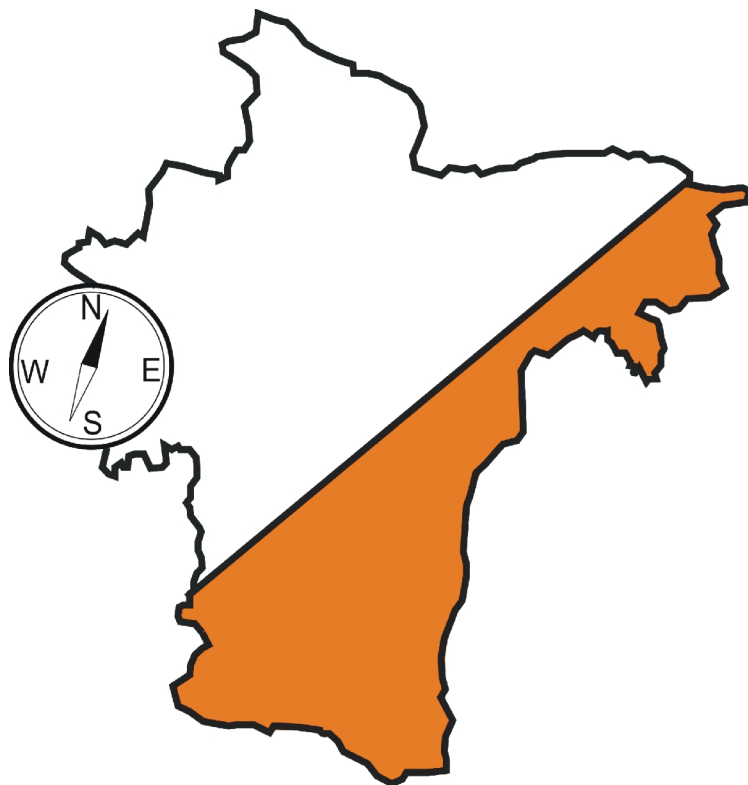

*Bolesławiec - Baszta zamku obronnego z czasów
Kazimierza Wielkiego*

Platan w parku w Parcicach

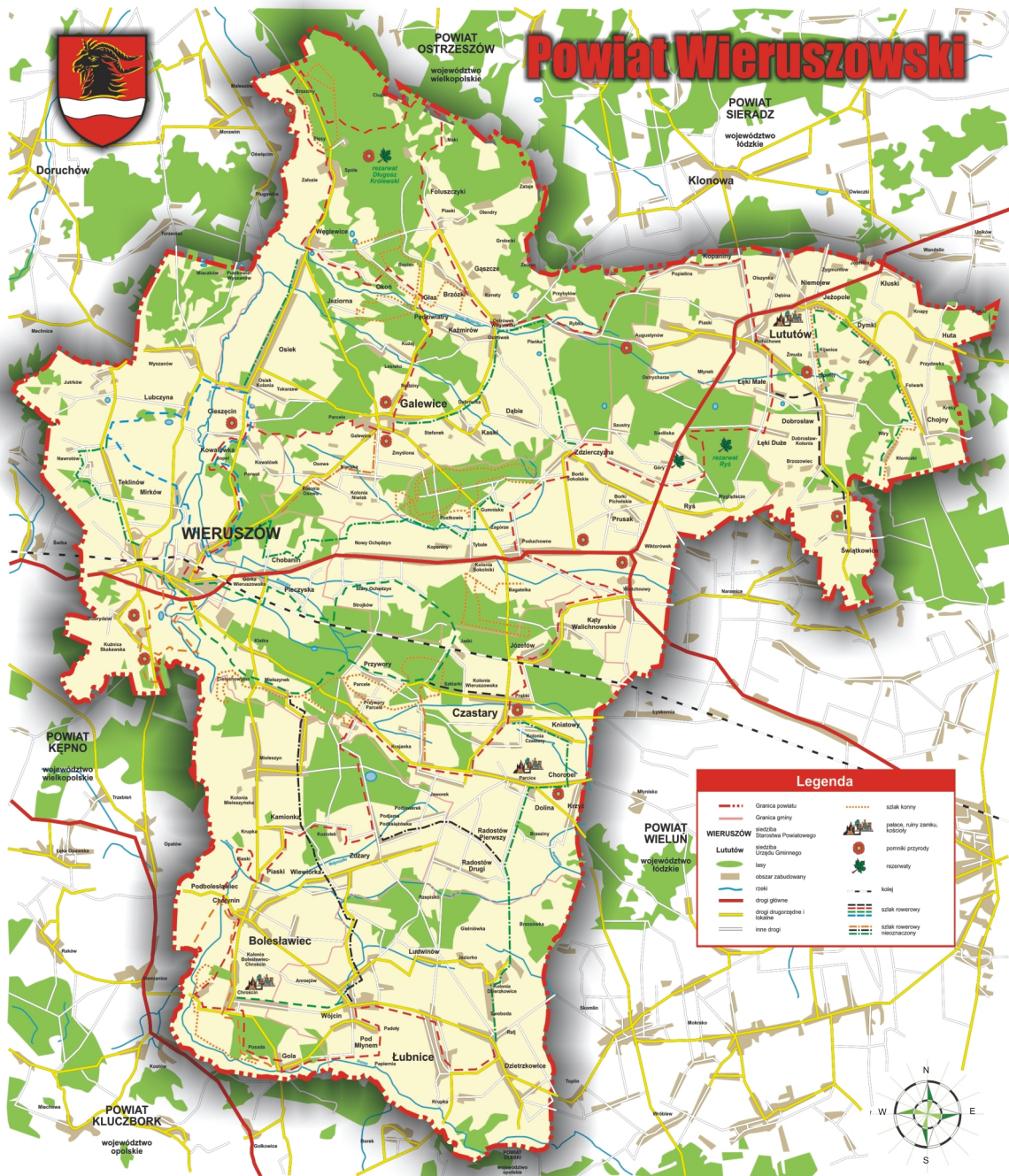

WIERUSZOWSKI POWIAT
Z MAPĄ I KOMPASEM

Leśne wędrówki
po powiecie
wieruszowskim

Prawdziwek z lasów w ok. Galewice

SPIS TREŚCI

1. Lasy	3
2. Orienteering	5
3. Regulamin oznakki powiatowej orientingu sprawnościowego	8
4. Szlaki turystyczne	11

Lasy

Las to pojęcie, które od wieków wywołuje w Polakach wiele dobrych emocji. Od wieków spoglądamy w te tajemnicze, piękne zakątki, w których kryje się choć odrobina spokoju, harmonii, gdzie piękna, bujna zieleni skrywa tajemniczy świat zwierząt i roślin. Tu nie wszystko jest jasne, zbadane, nie całe to leśne życie możemy zobaczyć w Internecie, wyczytać z gazety. Wciąż jeszcze wyprawa do lasu jest fascynującą wyprawą w nieznaną, a przynajmniej w nie całkiem poznane i na pewno nie co dzień oglądane. Wytrawny wędrowca znajdzie w wieruszowskich lasach w okolicach miejscowości **Spółe** dzikie zakątki, gdzie powalone olbrzymie sosny i świerki są domem dla wielu małych i bardzo małych mieszkańców lasu, a podmokłe, torfowe ostępy kryją legowiska jeleni, dzików i danieli. W okolicach **Augustynowa** można natknąć się na olbrzymie dęby, które przez kilka ostatnich wieków przyglądają się życiu mieszkańców Powiatu Wieruszowskiego. W okolicach **Węglewic** znajduje się jedno z kilku w Polsce miejsc, gdzie można zobaczyć najrzadszą polską

paproć **Długosza Królewskiego** (*Osmunda regalis* L.). W „**Sokolskim lesie**” ostrożny turysta natknąć się może na żmiję zygzakowatą wygrzewającą się wśród dorodnych jodeł i świerków. W lesie obok miejscowości **Szustry** malownicza rzeczka **Struga Węglewska**, liczne leśne bagna i oczka wodne przyciągają wiele gatunków płazów i ptaków. Spacerując leśnymi ścieżkami wokół miejscowości **Okoń** spotkać można żurawie, a ich wiosenny klangor wywołuje dreszcze u nie jednego turysty.

Lasy zajmują 1/4 powierzchni powiatu wieruszowskiego. Są to lasy w większości sosnowe, ale znaleźć można też piękne buczyny, olchy, wiele pomnikowych okazów dębów, świerków i modrzewi. Są tu zarówno duże kompleksy leśne z ostojami zwierzyny, jak i niewielkie lasy idealne na weekendowe spacer, konne i rowerowe wycieczki dla całej rodziny.

Wyprawy do wieruszowskich lasów to także niepowtarzalna okazja do leśnej edukacji. Zarówno dzieci, jak i dorośli mogą poczuć, dotknąć, zobaczyć ten bogaty i złożony leśny ekosystem.

Droga śródleśna - las Czastarski

*Rezerwat przyrody Długosz
Królewski - Gmina Galewice*

Wędrując po wieruszowskich lasach każdy może zobaczyć jak wiele funkcji spełnia. W okolicach **Galewic**, zwłaszcza w lasach opodal miejscowości **Rybka** lub **Węglewice** każdy może zobaczyć jak las chroni glebę, z wielkim mazołem porasta piaszczyste pagórki, które bez niego byłyby już dawno piaszczystymi, niemal pozbawionymi życia wydrami. Lasy chronią zarówno gleby jak i ujęcia wody, ograniczają odpływ wód. Choć tego nie widać gołym okiem, lasy to fabryki tlenu i reduktory tak ostatnio niechcianego dwutlenku węgla. Jedna dorosła sosna „produkuje” tlen niezbędny do życia trzech osób. Lasy są naturalnym filtrem chroniącym glebę i wody gruntowe przed szkodliwymi związkami chemicznymi. Jeden hektar lasu przyjmuje rocznie ok. 60 ton pyłów.

W zdecydowanej większości lasy w powiecie wieruszowskim są lasami państwowymi, którymi zarządza Nadleśnictwo Przedborów i Nadleśnictwo Złoczew. Niezwykle istotną funkcją lasu jest produkcja drewna. Jak przebiega ten skomplikowany i długotrwały proces można zobaczyć w trakcie wędrowki. Las to nie tylko cenne drewno służące do produkcji mebli w licznych zakładach meblarskich na tym terenie. Naszą wielką narodową pasją już od wieków jest grzybobranie, zbieranie jagód, myślistwo i ziołolecznictwo. Na amatorów grzybobrania czekają borowiki, kurki,

podgrzybki, maślaki, czubajki kanie i wiele innych smacznych grzybów. Działające tu kola myśliwskie zapraszają każdego roku wielu myśliwych, a zwieńczeniem każdego łowieckiego sezonu jest hucznie obchodzone Święto myśliwych w dniu Świętego Huberta.

W wieruszowskich lasach wyznaczono dwa rezerваты przyrody. Rezerwat paproci i innych roślin bagiennych i torfowych „Długosz królewski” w Węglewicach oraz Rezerwat „Rys” obejmujący las bukowy. Są to niezwykle piękne i przyrodniczo cenne miejsca, w których turyści zobowiązani są do przestrzegania kilku podstawowych zasad.

1. Poruszaj się tylko zgodnie z wyznaczonym kierunkiem zwiedzania. Nie schodź z wyznaczonego szlaku, aby nie zniszczyć cennych okazów roślin.
2. Nie zanieczyszczaj rezerwatów. Wszystkie zużyte opakowania wyrzucaj do koszy lub zabieraj ze sobą.
3. Nie zrywaj roślin chronionych, to jest karalne. Najpiękniejsze są żywe, ciesz się z możliwości ich oglądania w stanie naturalnym i pozwól, by inni mogli je również oglądać. Te rośliny nie będą rosły w przydomowym ogrodzie.
4. Zachowując ciszę masz szansę spotkać ciekawych mieszkańców rezerwatu.

Orienteering

Na obszarze Powiatu wyznaczonych zostało siedem leśnych, całorocznych tras, na których umieszczone są punkty kontrolne. Punkt kontrolny stanowi słupek dębowy lub akacjowy wysokości 2 m 20 cm i średnicy 12-15 cm, jednym końcem wkopany w ziemię na taką głębokość, aby jego drugi koniec wystawał nad ziemię na wysokość 1 m. Koniec ten jest z dwu stron ścięty skośnie w taki sposób, aby na ścięciach można było namalować znak PK - kwadrat 10x10 cm po przekątnej pomalowany na białą-pomarańczowo.

Na czubku słupka przykręcony jest perforator-urządzenie do potwierdzenia w karcie startowej odnalezienia tego PK. Na każdym słupku jest

namalowany numer kodowy PK odpowiadający numerowi PK opisanemu na mapie i numerowi pola do potwierdzenia na karcie startowej.

Dla każdej trasy turystycznej na orientację wydana jest mapa opracowana zgodnie z wymogami IOF (International Orienteering Federation). Na rewersie mapy zamieszczone są informacje o wszystkich elementach produktu turystycznego (baza noclegowa, gastronomiczna, atrakcje przyrodnicze, zabytki, elementy charakterystyczne dla obszaru). Mapy dostępne są łącznie z kartą startową w gospodarstwach agroturystycznych, sklepach, punkcie informacji turystycznej, Starostwie Powiatowym w Wieruszowie.

Mapa trasy

To dzięki niej możemy odnaleźć wszystkie punkty kontrolne. Znajdują się na niej również współrzędne GPS poszczególnych punktów, mapka dojazdu do danej trasy, a na marginesie znajduje się małe vademecum turysty, w którym znajdziecie Państwo szereg ciekawych informacji pozwalających na łatwe i przyjemne zwiedzanie naszego powiatu.

Prestiżowe wyróżnienia

Produkt turystyczny „Wieruszowski Powiat z mapą i kompasem” otrzymał wiele prestiżowych wyróżnień:

OCertyfikat „Najlepszy produkt turystyczny Województwa Łódzkiego”

OCertyfikat „Perła w koronie Województwa Łódzkiego turystyki aktywnej”

Oraz jako jedyny samorząd w Polsce certyfikat „Zielony Punkt Kontrolny. Certyfikat obowiązuje przez 5 lat i obejmuje teren objęty mapami: Czastary, Galewice, Głaz, Gola, Lisie Jamy i Sokolski Las.

Jak się bawić?

Turyści wyposażeni w mapy i tzw. karty startowe (zakupione w punkcie informacji turystycznej, wybranych obiektach noclegowych i gastronomicznych oraz w gospodarstwach agroturystycznych) swą niezwykłą zabawę rozpoczynają docierając do wybranego kompleksu leśnego, w którym znajduje się trasa do wędrówek orienteringowych. Za pomocą kompasu lub urządzenia GPS starają się odnaleźć 35 ukrytych w lasach punktów kontrolnych. Ich odnalezienie potwierdzają na tzw. karcie startowej dołączonej do mapy. Potwierdzenia dokonuje się za pomocą perforatora znajdującego się na każdym punkcie kontrolnym. Każdy perforator ma swój niepowtarzalny znak, który odciska się w sposób taki, aby numer odnalezionego punktu kontrolnego odpowiadał numerowi na karcie. Trasa nie ma ustalonego początku, ani końca. Każdy turysta może rozpoczynać i kończyć wędrówkę od wybranego punktu i w kolejności przez siebie ustalonej. Zdobywając kolejne punkty kontrolne możemy tropić jelenie, podziwiać piękne lasy, zbierać wyśmienite grzyby, stanąć oko w oko z sarną lub zajęcem, podglądać dziecięcia czarnego w czasie jego pracy.

Przemierzanie kolejnych tras daje nam niepowtarzalną możliwość poznawania lasu od podszewki, dotykając go, czując jego bliskość i piękno.

Karta startowa

Po dotarciu do punktu kontrolnego za pomocą perforatora na karcie startowej zaznacza się pola odpowiadające numerowi punktu ślad potwierdzający znalezienie punktu.

"Wieruszowski Powiat z mapą i kompasem" to nie tylko wędrówki po lesie. Bogata oferta turystyczna naszych gospodarstw agroturystycznych oraz hoteli i restauracji pozwala każdemu znaleźć coś dla siebie. Stawy rybne i rzeka Proсна czekają na miłośników wędkowania, szlaki turystyczne zachęcają do przemierzania ich na rowerze, pieszo lub konno, a w powietrzu unosi się zapach wyśmienitych potraw, charakterystycznych dla kuchni wieruszowskiej.

Perforator

Każdy punkt kontrolny ma swój niepowtarzalny wzór perforatora, który odciska się na karcie startowej.

Punkt kontrolny

Na każdej trasie znajduje się 35 punktów kontrolnych. Ich odnalezienie z kompasem i mapą jest wyzwaniem dla aktywnych turystów.

Data rozpoczęcia	Nazwisko i imię			Nazwa trasy		Wiek	Data zakończenia	Podpis Komisji Weryfikacyjnej	64	65
	Kontakt:									
53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41

Rekreacja i sport na terenach leśnych Powiatu Wieruszowskiego

Wieruszowskie wyprawy z mapą i kompasem to nie tylko aktywny wypoczynek pośród cichych, pełnych grzybów lasów, to również wędrówka przez dzieje. Każda z tras znajduje się w pobliżu ciekawych zabytków powiatu. Warto poznać ich fascynującą przeszłość i poczuć ich niezwykłą atmosferę.

Aktywny wypoczynek to nie tylko trasy do orienteeringu. W bogatej ofercie turystycznej gospodarstw agroturystycznych każdy znajdzie coś dla siebie. Sympatycy gier zespołowych mają do dyspozycji szeroką gamę przeróżnych boisk, sal sportowych, miłośnicy sportów wodnych mogą popływać na pontonach i kajakach po pięknej, malowniczej rzece Prośnie, zaś na tych, którzy lubią bardziej kameralne dyscypliny czekają bilard, tenis i tenis stołowy. Trudno jednak aktywnie spędzać wolny czas o pustym żołądku. O syty i smaczny posiłek zadbają szefowie kuchni wieruszowskich restauracji i barów oraz gospodynie w gospodarstwach agroturystycznych. Serwowane są między innymi wielokrotnie nagradzane nagrodą "Markowy Produkt Powiatu Wieruszowskiego": "śledź z rydzami", "szynka walichnowska", "golonka walichnowska", "szynka z kominą", "kiszka wieruszowska", "salceson ozorkowy w galarecie", "pasztet myśliwski", "prażuch z żeberkami i kapustą", "chłopskie jadło na pańską kieszeń" oraz wiele innych, a wszystko to palce lizać.

Regulamin odznaki powiatowej orienteringu sprawnościowego

Regulamin „Odznaki Powiatowej Orienteeringu Sprawnościowego” (OPOS)

Odnaka zwana w skrócie OPOS jest odznaką ustanowioną i nadawaną przez Starostwo Powiatowe w Wieruszowie w celu zachęcenia Państwa do aktywności fizycznej i dbałości o własne zdrowie poprzez indywidualne lub grupowe uprawianie marszów, biegów, jazdy rowerowej i narciarskiej na orientację, jako formy aktywnego wypoczynku.

Odnakę może zdobywać każdy, bez względu na wiek, kto spełni warunki niniejszego regulaminu. Odnaka jest ustanowiona w 3 stopniach:

- brązowym
- srebrnym
- złotym

Odnakę zdobywa się sukcesywnie; w ciągu jednego roku kalendarzowego (od 1.01- do 31.12) można zdobyć tylko jeden stopień odznaki.

Warunki zdobywania odznaki:

a) Na stopień brązowy wymagane jest „zaliczenie” 1 obiektu „mapowego”. Zaliczenie polega na przejściu w terenie przez 30 z 35 punktów kontrolnych oznaczonych na mapie i terenie, potwierdzenie w odpowiedniej rubryce na karcie startowej odnalezienia punktów kontrolnych oznaczonych (na mapie i na PK) numerami - kodami od 31 do 65.

b) Na stopień srebrny wymagane jest „zaliczenie” kolejnych 2 obiektów sportowych („mapowych”), każdy obiekt na odrębnej karcie startowej

c) Na stopień złoty wymagane jest „zaliczenie” 3 kolejnych obiektów sportowych („mapowych”).

Obiekty sportowe (mapowe), na których usytuowane są punkty kontrolne (PK): „Czastary”, „Lisie Jamy”, „Galewice”, „Głaz”, „Sokolnicki Las”, „Szustrzy”, „Gola”.

Podstawą do nadania odznaki jest starannie wypełniona karta startowa z potwierdzeniem 30 PK złożona do oceny przez Komisję Weryfikacyjną powoływaną przez Starostę Wieruszowskiego. Komisja prowadzi ewidencję przyznanych odznak i dokumentację ich zdobywania.

Integralną częścią odznaki jest certyfikat wydawany przez Starostę Wieruszowskiego, potwierdzający nadanie odznaki oraz informujący o tym, jaki nadana odznaka ma numer, na jakich trasach została zdobyta itd.

Regulamin korzystania z tras do orienteringu w ramach produktu turystycznego „Wieruszowski Powiat z mapą i kompasem”:

1. Każdy uczestnik wstępując do lasu zobowiązany jest do należytego zachowania się oraz przestrzegania następujących zakazów. W lasach zabrania się:

- a) zanieczyszczania gleby i wód;
  - b) zaśmiecania;
  - c) rozkopywania gruntu;
  - d) niszczenia grzybów oraz grzybní;
  - e) niszczenia lub uszkodzania drzew, krzewów lub innych roślin;
  - f) niszczenia urządzeń i obiektów gospodarczych, turystycznych i technicznych oraz znaków i tablic;
  - g) zbierania pólów runa leśnego w oznakowanych miejscach zabronionych;
  - h) rozgarniania i zbierania ściółki;
  - i) wypasu zwierząt gospodarskich;
  - j) biwakowania poza miejscami wyznaczonymi przez właściciela lasu lub nadleśniczego;
  - k) wybierania jaj i piskląt, niszczenia lęgówisk i gniazd ptasich, a także niszczenia lęgówisk, nor i mrowisk;
  - l) ploszenia, ścigania, chwytania i zabijania dziko żyjących zwierząt;
  - m) puszczenia psów luzem;
  - n) hałasowania oraz używania sygnałów dźwiękowych, z wyjątkiem przypadków wymagających wszczęcia alarmu.
2. W lasach oraz na terenach śródleśnych, jak również w odległości do 100 m od granicy lasu, zabrania się działań i czynności mogących wywołać niebezpieczeństwo, a w szczególności:
- a) rozniecania ognia poza miejscami wyznaczonymi

nymi do tego celu przez właściciela lasu lub nadleśniczego;

b) korzystania z otwartego płomienia;

c) wypalania wierzchniej warstwy gleby i pozostałości roślinnych.

3. Ruch pojazdem silnikowym, zaprzęgowym i motorowerem w lesie dozwolony jest jedynie drogami publicznymi, natomiast drogami leśnymi jest dozwolony tylko wtedy, gdy są one oznakowane drogowskazami dopuszczającymi ruch po tych drogach. Nie dotyczy to inwalidów poruszających się pojazdami przystosowanymi do ich potrzeb.

a) Jazda konna w lesie dopuszczalna jest tylko drogami leśnymi wyznaczonymi przez nadleśniczego.

b) Postój pojazdów, o których mowa w/w, na drogach leśnych jest dozwolony wyłącznie w miejscach oznakowanych.

c) Przepisy nie dotyczą wykonujących czynności służbowe lub gospodarcze.

4. Wszyscy uczestnicy wypraw leśnych zobowiązani są do zachowania szczególnego bezpieczeństwa podczas korzystania z tras.

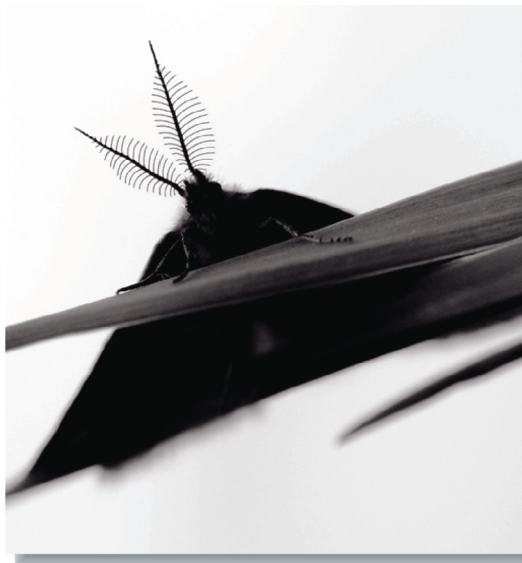
5. Starostwo Powiatowe w Wieruszowie nie ponosi odpowiedzialności za szkody wynikłe wobec uczestników oraz osób trzecich korzystających z tras.

Ćma

Wierzby w krajobrazie zimowym - Radostów

Motyle późną wiosną - Wyszanów

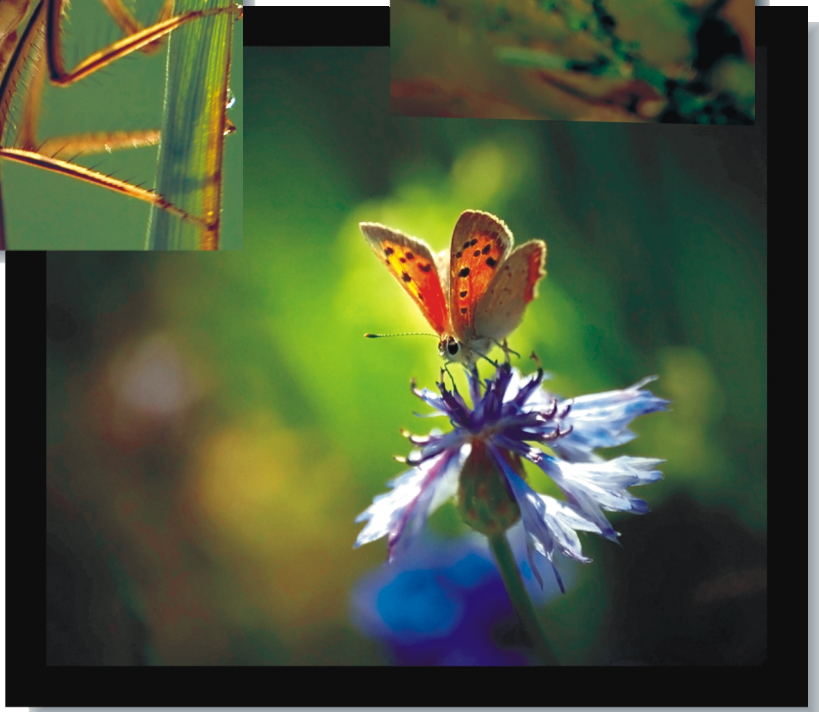
6. Wszyscy uczestnicy biorący udział w zabawie na własną odpowiedzialność wstępują do lasu i nie będą wnosić żadnych roszczeń w stosunku do organizatora w razie zaistnienia zdarzeń losowych podczas korzystania z tras do orienteeringu.

7. Uczestnicy ubezpieczają się od zdarzeń losowych na własny koszt.

8. Organizator zastrzega sobie prawo do zmiany regulaminu.

*Fauna Powiatu
Wieruszowskiego*

Szlaki Spacerowe

1. Od Mykwy do Macewy S/Łd-001n

Kolor niebieski, długość: 6,8 km

Przebieg: Wieruszów IT ul. Waryńskiego – ul. Świerczewskiego – ul. Nowa – ul. Parkowa – ul. Sportowa – ul. Kilińskiego – ul. Nadrzeczna – ul. Dąbrowskiego – ul. Okrzei – ul. Cmentarna – ul. Prusa – ul. Wieluńska – ul. Kordeckiego – ul. Warszawska – droga polna (od ul. Warszawskiej do ul. Fabrycznej) - Droga do cmentarza żydowskiego – ul. Leśna – ul. Marianów – ul. Fabryczna – ul. Warszawska – chodnik (między ul. Warszawską, a ul. Szkolną) – ul. Szkolna – ul. Waryńskiego IT.

2. Od Ptolemeusza do Wierusza S/Łd-002y

Kolor żółty, długość: 2 km

Przebieg: Św. Roch – Droga Krajowa nr 8 – Wieruszów Zamczysko.

3. Po Wieruszowskich Cmentarzach Wyznaniowych S/Łd-003s

Kolor czarny, długość: 7,2 km

Przebieg: Wieruszów

Kwiaty leśnych łąk

4. Zamkowy S/Łd-004z

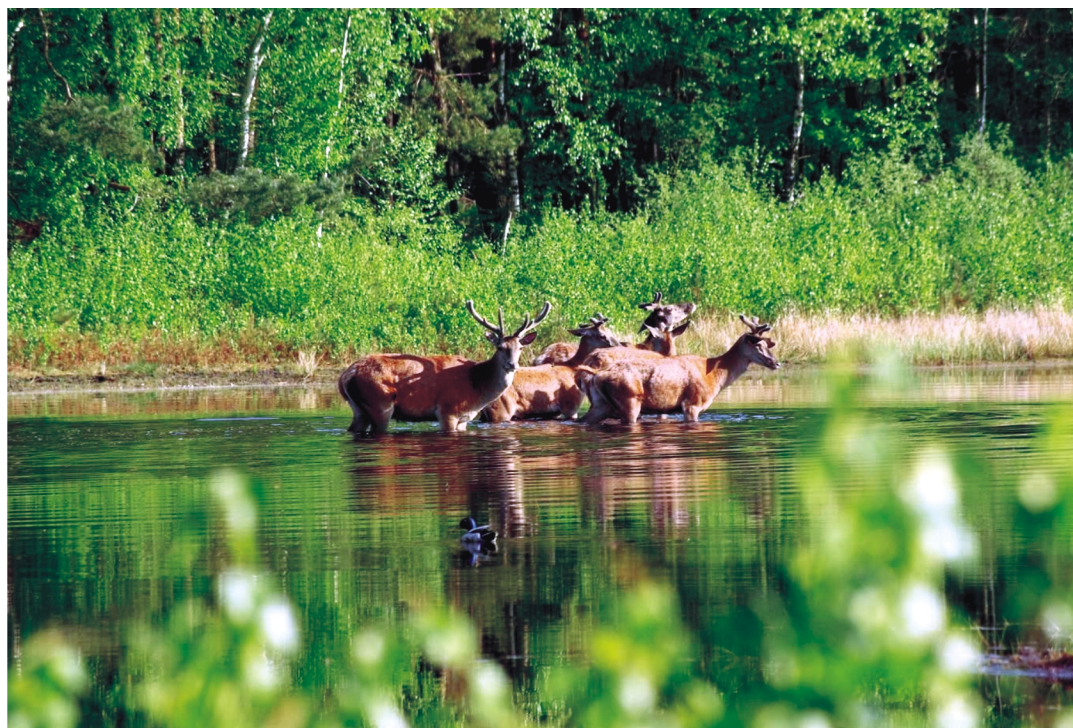
Kolor zielony, długość: 4 km

Przebieg: Piaski PKS – Chotyń – Bolesławiec ul. Wieruszowska – ul. Zielona – Rynek – ul. 29 Listopada – Zalew – Zamek – Pawilon Muzealny.

5. Powstańców Styczniowych S/Łd-005

Kolor czerwony, długość: 400 m

Przebieg: Kolonia Bolesławiec Chrościn Las – Kolonia Bolesławiec Chrościn Las Węzeł – Krzyż Powstańcy.

Sarny i jelenie u wodopoju

Szlaki piesze

Wielkopolski Szlak Żółty Łd – 193 v

Gola – Posada – DPS Chrościn – Bolesławiec – Siemianice – Kępno – Mikorzyn – Ostrzeszów – Wysocko Wielkie – Lewków – Sobótka – Gołuchów – Grodzisko – Pleszew – Dobrzyca – Jarocin

Długość szlaku w powiecie: 9,7 km

Szlakiem przez pięć Rezerwatów Przyrody Łd-6501n

Gola – Chrościn – Bolesławiec – Podbolesławiec –

Kolonia Opatów – Szalonka – Lipie – Raków Rezerwat „Stara Buczyna” w Rakowie – Rezerwat „Oles w Dolinie Pomianki” – Rezerwat „Las Łęgowy w Dolinie Pomianki” – Janówka – Rezerwat „Komorzo” – Rezerwat „Krzywiczany” – Bruny – Jakubowice – Proślice – Byczyna – Gola.

Długość szlaku w powiecie: 10,3 km.

Szlak ten można przejechać rowerem bez żadnych utrudnień na całej trasie.

Stara sosna wczesną wiosną

Wybrane szlaki rowerowe

„Rowerem przez powiat”

Kolor: czerwony, długość: 142,6 km

Szlak „Rowerem przez powiat” to znakowany na czerwono, najdłuższy ze szlaków rowerowych w powiecie wieruszowskim i jednocześnie - jedna z najatrakcyjniejszych tras rowerowych w województwie łódzkim, wiodąca przez cenne przyrodniczo obszary Kotliny Grabowskiej i Wysoczyzny Wieruszowskiej. Szlak ten ma łączną długość ok. 142 kilometrów. Jego trasa wiedzie m.in. przez Węglewice, Lututów, Sokolniki, Walichnowy, Czastary, Bolesławiec, Łubnice i Dzieżdzkowice, miejscowości w których znajdują się najcenniejsze zabytki powiatu wieruszowskiego. Tuż za Dzieżdzkowicami szlak przekracza granicę powiatów wieruszowskiego i wieluńskiego doprowadzając do węzła szlaków w Toplinie, skąd można kontynuować wędrówkę znakowanymi szlakami rowerowymi powiatu wieluńskiego.

Na trasie szlaku „Rowerem przez powiat” warto zwiedzić m.in. barokowy kościół pw. św. Ducha i klasztor pauliński w Wieruszowie, w którym w 1673 r. zmarł ks. Augustyn Kordecki, bohaterski przeor Jasnej Góry, który bronił jej przed Szwedami, podczas potopu szwedzkiego. W miasteczku zachowały się także relikty zamku i fosy z XIV w., a na Podzamczu – pozostałości grodziska pierścieniowego o powierzchni ok. 48 ha i średnicy 600-700 m, od południa osłoniętego wałem o wysokości 4 m i długości 440 m. Jest to najprawdopodobniej prastare Arsonium, które wymienione jest łącznie z Calisią na rzymskim bursztynowym szlaku.

W Cieszęcinie znajduje się diecezjalne sanktuarium św. Wojciecha. Relikwie świętego przechowywane są w drewnianym kościele z 1789 r. Tuż obok rośnie lipa o obwodzie ok. 8 metrów. W Galewiczach przyciąga uwagę klasycystyczny dwór z XIX w., położony w parku (na terenie dawnej posiadłości pochowano powstańców z 1863 r.). Interesujące drewniane kościoły zachowały się w

Kościół zabytkowy w Lututowie

Węglewiczach (pw. Świętej Trójcy z 1810 r.) i w Ostrówku (pw. św. Wawrzyńca z 1727 r.).

Z kolei w Lututowie warto obejrzeć zespół pałacowo-parkowy Taczanowskich, na który składają się: pałac z 4-kolumnowym portykiem jońskim, park z zabytkowym drzewostanem oraz spichlerz z 1800 r. W pałacu mieści się Zespół Szkół Rolniczych z niewielkim skansenem maszyn rolniczych. W lututowskim kościele pw. św. Piotra i Pawła znajdują się renesansowy obraz Matki Boskiej oraz tablica epitafijna z wmurowaną kulą armatnią z 1812 r.

Sokolniki to dawne miasto (Frydrychsztat) założone w 1726 r. przez Józefa Sułkowskiego za zgodą króla Augusta II Mocnego. Pamiątką po tych czasach jest unikatowy w skali kraju zespół pałacowo-parkowy, w skład którego wchodzi: pałac w stylu saskiego rokoka oraz park geometryczny o powierzchni 4 ha. Dziś w pałacu znajduje się trzygwiazdkowy hotel „Pałac Sokolnik”.

„Szlak Rekreatywny „Wokół Wieruszowa”

Kolor: zielony, długość: 32,7 km

Szlak Rekreatywny wokół Wieruszowa to znakowany na zielono szlak rowerowy mający kształt pętli prowadzącej przez najbliższe okolice Wieruszowa, w tym: Mieleszynek, Przywory, Czastary-Szklarki, Jaśki, Stary Ochędzyn i Pieczęyska. Długość szlaku wynosi 32,7 km.

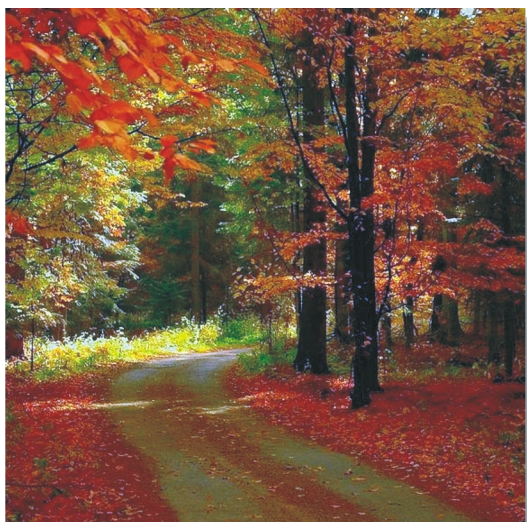
W Starym Ochędzynie warto zwiedzić drewniany kościół parafialny pw. św. Anny. Świątynię tą wzniesiono w XV / XVI stuleciu, a w 1922 r. wydłużono od strony zachodniej. Budynek kościoła nakrywa dach gontowy z szerokim okapem nad prezbiterium, wspartym na filarach. We wnętrzu świątyni uwagę zwracają przede wszystkim: późnorenesansowy ołtarz główny z późnogotyckimi rzeźbami z początku XVI w., ołtarze boczne z XVII i XVIII stulecia., barokowy krucyfiks w prawym ołtarzu oraz rzeźby barokowe na belce tęczowej. Obok kościoła stoi murowana brama - dzwonnica wzniesiona w latach 1925-26 oraz - również murowana - plebania z 2 poł. XIX w., kryta dachem czterospadowym. Na skraju lasu przy szlaku rowerowym "Wokół Wieruszowa" wisi kapliczka z obrazkiem Matki Boskiej i napisem: "Przechodniu! Pochyl czoło przed tym miejscem, które uświęcone krwią wylałą o wolność Polski. W tym miejscu zginął dowódca oddziału powstańczego w 1863 r. Browarski z Piwoniec k. Kalisza. Za Wiarę i Wolność".

Z kolei na cmentarzu parafialnym w Starym Ochędzynie (ok. 400 m na południowy - zachód od kościoła) znajduje się grobowiec żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r.

„Nad Prosnę”

Kolor: żółty, długość: 12,2km

Szlak „Nad Prosnę” to znakowany na żółto szlak rowerowy w postaci pętli o długości 12,2 km. Wiedzie m.in. obok zabytkowego, drewnianego kościoła pw. św. Rocha, pozostałości wielkiego grodziska w Kuźnicy Skakawskiej oraz ruin zamku w Wieruszowie.

Wczesna jesień w lesie

Ważka

Dawny kościół i klasztor Paulinów - barokowy zespół klasztorny, na który składają się: murowany kościół pw. Ducha Świętego z 1676 r., jednonawowy z węższym prezbiterium, z 2 wieżami od frontu i 2 kaplicami po bokach oraz barokowym wyposażeniem wnętrza z 2 poł. XVII w.; oraz murowany, piętrowy klasztor, wzniesiony ok. 1676 r. na planie prostokąta, z wirydarzem pośrodku.

W Kuźnicy Skakawskiej stoi zabytkowy, drewniany kościół pw. św. Rocha wzniesiony w 1744 r. Jest to świątynia jednonawowa, kryta gontem, z prezbiterium zamkniętym wielobocznie, przy którym od północy dobudowano zakrystię i przedsionek (1875). We wnętrzu kościoła znajduje się późnorenesansowy ołtarz główny z 1. poł. XVII w., 4 barokowe rzeźby na belce tęczowej oraz - prawdopodobnie XIX-wieczna - polichromia.

„Śladami Św. Wojciecha”

Kolor: niebieski, długość: 20,9 km

Szlak rowerowy „Śladami świętego Wojciecha” to znakowany na niebiesko szlak tworzący pętlę o długości 20,9 km. Wiedzie z północnych obrzeży Wieruszowa m.in. przez Mirków, Lubczynę i Cieszęcin. W Cieszęcinie stoi zabytkowy kościół parafialny pw. św. Wojciecha z 1789 r. - diecezjalne sanktuarium św. Wojciecha dla diecezji kaliskiej. W 1995 r. umieszczono tu relikwie św. Wojciecha sprowadzone z Gniezna.

We wsi Lubczyna najcenniejszym zabytkiem jest dawny zespół dworski Sczanieckich, którego dominantę stanowi neoklasycystyczny dwór z 1913 r. z tarasami od wschodu i północy, kryty dachem łamanym z facjatkami a pełniący obecnie funkcję ośrodka łowieckiego. Dwór otacza zabytkowy park o powierzchni 4,7 ha a w pobliżu stoją: dawna gorzelnia, 2 obory, spichlerz zbożowy, 2 stodoły oraz 3 dawne czworaki - murowane, wzniesione podobnie jak dwór - w 1 poł. XX w.

Młody lis na żerowisku

Będąc w Wyszanowie warto również zobaczyć neoromański kościół pw. św. Michała, wzniesiony w 1842 r. Uwagę zwraca jego kwadratowa wieża, a we wnętrzu - fragmenty wyposażenia pochodzące z poprzedniego, drewnianego kościoła z 1715 r. - późnogotycka rzeźba Św. Barbary z ok. 1510 r. oraz trzy ołtarze, chrzcielnica; a także późnobarokowy prospekt organowy z 2. poł. XVIII w. Na ścianach kruchty wiszą pamiątkowe tablice: pierwsza upamiętnia 30 parafian poległych w latach 1914-16, druga - konsekrację kościoła po odnowieniu w 1969 r.

We wrześniu 1939 r. Wyszanów i Torzeniec zostały spalone przez Niemców w odwecie za rzekome ostrzelanie oddziałów Wehrmachtu, które w rzeczywistości... ostrzelały się wzajemnie. W Wyszanowie stoi pomnik projektu Alfonsa Nowaczyka wzniesiony w 1971 r. w miejscu egzekucji mieszkańców wsi Wyszanów, Mikorzyn i Torzeniec, dokonanej przez Niemców w początkach września 1939 r.

„Do Czastar”

Kolor: czarny, długość szlaku: 3,2 km

Szlak „Do Czastar” to szlak łączący dwie wsie Gminy Czastary, wieś Czastary i wieś Szklarki o łącznej długości 3,20 km.

Będąc w Czastarach warto zobaczyć kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny wybudowany w 1847 r., w stylu klasycystycznym, w typie

bazyliki. Inicjatorem i fundatorem budowy świątyni był hrabia Leopold Trepka - dziedzic po-bliższych Parcic. W okresie okupacji hitlerowskiej Niemcy zamienili kościół na magazyn zboża i a-reszt. Obok świątyni stoi murowana organistówka z 1. poł. XX w., która podczas okupacji hitlerowskiej była siedzibą posterunku żandarmerii i miejscem kaźni. Łańcuchy i kajdany przetrwały do dziś i są eksponowane w gablocie wiszącej we wnętrzu świątyni.

W Czastarach rośnie pamiątkowy "Dąb Wolności" (obok węzła szlaków turystycznych), posadzony w 1928 roku, w dziesiątą rocznicę odzyskania niepodległości. Podczas pobytu w Czastarach warto również zwiedzić miejscowe Muzeum Przyrodnicze - izbę muzealną powstałą z inicjatywy Zdzisława Łytkowskiego.

„Do Rezerwatu Długosz Królewski”

Kolor: czarny, długość: 4,5 km

Szlak „Do Rezerwatu Długosz Królewski” to oznaczony na czarno szlak łączący Węglowice i Białaszkę, o łącznej długości 4,50 km. We wsi Węglowice położonej wśród rozległych borów sosnowych warto zobaczyć klasycystyczny pałac wzniesiony na przełomie XIX i XX wieku. Obok pałacu, będącego niegdyś siedzibą strażnicy granicznej a obecnie należącym do miejscowego nadleśnictwa, rozciąga się park w którym pośród

starodrzewu rosną 2 klony pospolite o obwodach 360 i 300 cm oraz dąb szypułkowy o obwodzie 420 cm. Ponadto zachęcamy do zwiedzenia drewnianego kościoła pw. św. Trójcy wzniesionego w latach 1808-10 jednonawowego z wieżą i prezbiterium węższym od nawy, zamkniętym wielobocznie, krytego gontem, przebudowanego w 1933 roku. We wnętrzu świątyni uwagę zwraca ciekawa polichromia z 1933 roku oraz obraz Przemienienia Pańskiego z XIX w. będący celem pielgrzymek okolicznych mieszkańców.

W kompleksie leśnym, 1,5 km od centrum wsi utworzono rezerwat przyrody "Długosz królewski w Węglewicach", w którym rośnie bardzo rzadki i dlatego podlegający ścisłej ochronie długosz królewski - największa i najpiękniejsza paproć występująca na ziemiach polskich. Jej liście osiągają 1,5 m długości.

„Bocianowy”

Kolor: niebieski, długość : 2,6 km

Znakowany na niebiesko krótki (2,6 km) rowerowy szlak łącznikowy „Bocianowy” łączy Głaz poprzez wieś Bocian z Biadaszkami. Przez Głaz i Biadaszki wiedzie trasa głównego szlaku rowerowego regionu noszącego nazwę szlaku „Przez Powiat Wieruszowski”.

W Głazie znajduje się Ośrodek Wczasów Dziecięcych TPD. Ośrodek funkcjonujący przez cały rok oferuje m.in. 80 miejsc noclegowych, całodienne wyżywienie (stołówka w obiekcie), jazdę konną dla początkujących i zaawansowanych, organizację rajdów i obozów jeździeckich, gabinet

rehabilitacyjny (hipoterapia), możliwość wypożyczenia rowerów. W okolicy istnieje gęsta sieć szlaków rowerowych i jeździeckich.

„Pielgrzymkowy”

Kolor: czarny, długość: 5km

Znakowany kolorem czarnym szlak „Pielgrzymkowy” prowadzi dawnym szlakiem pątniczym prowadzącym do Sanktuarium św. Wojciecha w Cieszęcinie. Punktem wyjścia tego szlaku jest węzeł szlaków w Węglewicach. Po 5,0 km szlak „Pielgrzymkowy” doprowadza do Kolonii Osiek (gdzie się kończy), skąd wędrowkę do Cieszęcina (odległego o 1 km) kontynuować można szlakiem „Śladami Świętego Wojciecha” (znaki niebieskie).

Szlaki konne

Szlak J/ŁD/001 Wokół Głazu – długość 14 km

Szlak „Wokół Głazu” oznakowany na pomarańczowo składa się z 4 Pętli: Pętli wokół Domu Wczasów Dziecięcych w Głazie – Pętli Wschodniej – Pętli Północnej – Pętli Południowej.

Szlak Pętli wokół Domu Wczasów Dziecięcych w Głazie usytuowana jest wokół przepięknej malowniczo Strugi Węglewskiej. Pętla Wschodnia i Pętla Północna to znakomite szlaki jeździeckie rozciągające się wokół kompleksów leśnych, pól i łąk. Odwiedzając te szlaki zachęcamy do odpoczynku w malowniczym przysiółku Bocian i do skorzystania z bogactw runa leśnego jakie dostarczają otaczające lasy. Na odcinku 1700 m Pętli Północnej towarzyszy nam szlak rowerowy Biedaszk-Węglewice oznakowany na czarno oraz węzeł szlaku rowerowego czerwonego Węglewice – Głaz. Pętla Południowa to szlak przebiegający przez dwie wsie Gminy Galewice – wieś Pędziwiatry i Jeziorna, w większości skrajem lasów wzdłuż drogi żużlowej. Pętlę Północną i Pętlę Południową łączy łącznik od skrzyżowania na Głazie w kierunku południowym wzdłuż szlaku rowerowego czerwonego Głaz – Galewice przez most na Strudze Węglewskiej do Pętli Południowej.

Szlak J/ŁD/002 Wokół Tybli – długość 20,2 km

Szlak „Wokół Tybli” to trzy Pętle: Pętla duża, Pętla środkowa, Pętla mała. Te szlaki przebiegające w pobliżu „Rancza Pod Dębem”. Pętlę dużą i małą łączy łącznik od „Rancza Pod Dębem” na wschód do lasu. Pętla duża rozpoczyna się od lasu przez drogę Sokolniki – Galewice, mijając dwie szkoły leśne do drogi Gumisko – Zdzierzczyna. W dalszej części szlaku podziwiamy piękny las i skrajem lasu mijamy zabudowania wsi Kaski. Przekraczając drogę Sokolniki – Galewice, kierujemy się na południowy – zachód do drogi Niwska – Tyble. Jadąc skrajem lasu do skrzyżowania dróg kierując się drogą Kopaniny – Tyble można zobaczyć piękny dąb o trzech koronach i budynki wsi Tyble.

Pętla środkowa bierze swój początek w pobliżu malowniczej szkoły leśnej I. Od drogi Sokolniki – Kaski kierujemy się na północ skrajem lasu do pętli dużej. Szlakiem Pętli dużej kierujemy się do drogi Sokolniki – Galewice w lewo na południowy wschód mijamy dwa dukty leśne skręcamy najpierw w lewo, później w prawo. Utrzymując kierunek południowo – wschodni skręcamy w prawo w drugi dukt na południe do zamknięcia pętli.

Pętla mała bierze swój początek na pierwszym dukcie od strony wschodniej drogi Tyble – Niwska kierując się na północ dojeżdżamy do pętli dużej.

Szlak J/ŁD/003 Wokół Miesleszynka – dł. 13 km

Szlak „Wokół Miesleszynka” oznakowany na pomarańczowo to dwie pętle: Pętla Zachodnia i Pętla Wschodnia oraz dwa łączniki: Łącznik Zachodni i Łącznik Wschodni. Pętla Zachodnia to szlak usytuowany w pobliżu malowniczego obszaru chronionego „Dolina Proсны”. „Dolina Proсны” jest transgranicznym obszarem chronionym, rozciągającym się na pograniczu województwa łódzkiego i wielkopolskiego. Rzeka w znacznej części nieuregulowana – meandruje, co wyraża się występowaniem wklęsłych, wąskich brzegów podciętych przez erozję boczną. Roslinność rozwijająca się w wodach Proсны wskazuje duże zróżnicowanie fizjonomiczne, co warto zobaczyć. W dalszej części szlaku kierując się brzegiem Młynówki mijamy młyn Chobot. Do zamknięcia pętli w pięknych kompleksach leśnych.

Łącznik Zachodni to szlak konny prowadzący od gospodarstwa agroturystycznego do węzła szlaku rowerowego Przywory – Wieruszów oznaczonego na zielono. W dalszej części szlak wiedzie przez drogi polne i łąki na zachód dojeżdżając do pętli zachodniej.

Pętla Wschodnia to szlak wiodący przez las, mijając drogę Stary Ochędzyn – Miesleszynek kierujemy się do wsi Nalepa. Przejeżdżając przez wieś Nalepa jedziemy szlakiem rowerowym Żdźary – Czastary oznaczonym na czerwono do drogi Wieruszów – Parcice. Kierując się na północ szlak Pętli Wschodniej „Wokół Miesleszynka” został skomunikowany ze szlakiem konnym Czastary – Szklarki (dł. 14,5 km). Przy drodze Miesleszynek – Stary Ochędzyn trasa szlaku pokrywa się z szlakiem rowerowym Przywory – Miesleszynek oznaczony kolorem zielonym, który towarzyszy nam na długości 1500 m. Dalsza część szlaku usytuowana jest w kompleksach leśnych, kierując się do drogi Wieruszów - Parcice znajduje się miejsce postojowe, w którym warto się zatrzymać.

Szlak J/ŁD/004 Wokół Chróścina – dł. 10,1 km

Szlak „Wokół Chróścina” obejmuje Pętlę i Łącznik Zachodni oraz Pętlę i Łącznik Południowy. Są to dwie wspaniałe trasy jeździeckie, które połączone są dwoma łącznikami przebiegającymi w pobliżu gospodarstwa agroturystycznego „Bocianie Gniazdo”. Wyruszając z gospodarstwa agroturystycznego, docieramy do węzła szlaków konnych i

szlaków rowerowych Gola – Bolesławiec oznaczonych na czerwono. Jedziemy szlakiem w kierunku Skierniewic docierając do Pętli Zachodniej. Pętla Zachodnia to szlak konny wiodący drogą polną na północny wschód mijając gospodarstwa, las i łąki do rzeki Proсны.

Druga trasa również rozpoczyna się z węzła szlaku konnego i rowerowego czerwonego Gola-Bolesławiec w pobliżu gospodarstwa agroturystycznego „Bocianie Gniazdo” skąd wyruszamy w kierunku wschodnim. Kierując się poboczem drogi wjeżdżamy w drogę polną na południe do mostu na rzece Prośnie, gdzie bierze swój początek Pętla Południowa. Pętla Południowa to szlak usytuowany nad brzegiem malowniczej rzeki Proсны. W pobliżu znajduje się przepiękny pałac Chróscin – Zamek wzniesiony w II połowie XIX w., który można zwiedzić za pozwoleniem, ponieważ obecnie mieści się tam Dom Pomocy Społecznej. Za bramą wjazdową do Domu Pomocy Społecznej rozciąga się piękny malowniczy las.

Szlak J/ŁD/005 Trasa: Czastary – Szklarki – długość -14,5 km

Szlak „Czastary-Szklarki” to szlak, który swój początek bierze przy wjeździe do pięknej Stadniny Koni w Czastarach na ul. Zachodniej od strony południowej. Kierując się na zachód do skrzyżowania dróg Szklarki – Bielawka i Krajanka – Przywory drogą polną mijamy po prawej stronie las. Po 1000 m skręcając najpierw w prawo zaraz w lewo, wkraczamy w piękny przysiółek Bielawka do drogi asfaltowej. W dalszej części szlaku kierujemy się do szlaku konnego J/ŁD/003 „Wokół Mieszyńka”. Jadąc dalej szlakiem „Wokół Mieszyńka” kierujemy się do węzła szlaku rowerowego i konnych J/ŁD/005 i J/ŁD/003. Kierując się na północ od wspomnianego węzła mijamy zabudowania wsi Przywory. Mijając Wieś Przywory kierujemy się od skrzyżowania w prawo do drogi asfaltowej w kierunku węzła szlaku rowerowego i konnego K/ŁD/005, przy drodze Przywory – Czastary mijając piękne wydmy piaszczyste tzw. Łyse Góry porośnięte drzewami iglastymi. W dalszej części szlak prowadzi przez kompleksy leśne, mijając węzeł szlaków rowerowego zielonego, początek czerwonego, konnego J/ŁD/005.

Szlak J/ŁD/007 Wokół Brzezin – długość 12 km

Szlak „Wokół Brzezin” to szlak oznaczony na pomarańczowo, który składa się z pojedynczej pętli oraz dwóch łączników.

Łącznik I to szlak prowadzący do gospodarstwa agroturystycznego w Brzezinach „Justyna Bielewska”. Szlak Pętli bierze swój początek od węzła szlaku rowerowego czerwonego i konnego

J/ŁD/007 i rozciąga się wzdłuż drogi wijącej się pomiędzy malowniczymi korytem rzeki Proсны i starorzeczem Proсны, łąkami do Wsi Plesy. Przejeżdżając wieś Plesy podążamy w kierunku lasu docierając do drogi Wieruszów – Kalisz, a następnie do drogi Spółe – Kraszewice. Dalsza część szlaku przebiega przez węzeł szlaku rowerowego i konnego J/ŁD/007 kierując się na północny – zachód do drogi Wieruszów – Kalisz.

Łącznik II to szlak jeździecki, który bierze swój początek przy węźle szlaków przy drodze Wieruszów – Kalisz, kierując się na północny – wschód prowadzi do skomunikowania z pętlą.

Szlak J/ŁD/008 Wokół Sokolnik – dł. 8,5 km

Szlak „Wokół Sokolnik” składa się z pojedynczej pętli i łącznika łączącego Wieś Bagatelka (część wschodnia) z Wsią Tyble (południowa część Tartaku Tyble).

Pętla szlaku „Wokół Sokolnik” to wspaniały szlak jeździecki wiodący wśród bogatych w zasoby runa leśnego lasów. Jadąc się od Wsi Tybli mijają Państwo zabudowania Tartaku Tyble. Przejeżdżając drogę Sokolniki – Czastary wjeżdżamy w drogę żużlową podążając w kierunku lasu. Skrajem lasu jedziemy ok. 250m kierując się do drogi Polnej Stary Ochędzyn – Kopaniny, gdzie dochodzi do zamknięcia pętli.

Baszta w Bolesławcu

Oferta gastronomiczna

Produkt turystyczny „Wieruszowski powiat z mapą i kompasem” obejmuje wybraną ofertę gastronomiczną. Niżej wymienione potrawy serwowane są w gospodarstwach agroturystycznych i obiektach gastronomicznych na terenie powiatu.

Golonka walichnowska – wyprodukowana w Zakładach Mięsnych „MARKO” w Walichnowach. Ten nagrodzony Złotym Medalem na Targach „Polagra” produkt to golonka charakterystyczna dla kuchni staropolskiej, ze skórą, bez kości, peklowana, gotowana i pakowana w woreczki przystosowane do szybkiego podgrzewania w wodzie lub – po rozpakowaniu – w kuchence mikrofalowej, a także do przyrządzania na grillu. Przepyszna, fachowo i estetycznie podawana w „Chacie Walichnowskiej”, stojącej tuż obok Zakładu Mięsnego „MARKO”, przy trasie nr 8.

Po trudach podróży w Chacie Walichnowskiej można zaspokoić apetyt *schabowym z kapustą* oraz *Daniem Familijnym* (filet drobiowy z serem feta z golonką w sosie węgierskim, surówką z selera, ćwiartkami ziemniaków i kluskami tartymi - nagrodzonym Nagrodą Starosty w 2007 r.). *Salceson chłopski* (laureat konkursu w 2006 r.), szynka z nogą, dziesiątki grillowanych mięs, pstrąg z grilla czy szynka walichnowska – medalistka z Polagry, to tylko niektóre wyroby z całej palety dań serwowanych w Chacie Walichnowskiej.

Szynka walichnowska produkowana jest z anatomicznego mięśnia szynki wieprzowej z cienką okrywą tłuszczową wędzona na tradycyjnej wędzarni i ręcznie sznurowana. Ma charakterystyczny smak i zapach naturalnych przypraw z głęboką nutą jałowca. Jest peklowana na sucho i mokro według starej wiejskiej tradycji. Poza wysokimi walorami smakowymi charakteryzuje ją bardzo wysoka jakość. Wyroby te, podobnie jak i cały asortyment innych wspaniałości można nabyć w miejscowych sklepach. Serwowana jest w gospodarstwach agroturystycznych i „Chacie Walichnowskiej”.

Kiszka wieruszowska z kolei, produkowana w Zakładach Przetwórstwa Mięsnego „NA KOĆMINIE” w Wieruszowie, ma niesamowity smak wyrobu garmażeryjnego podawanego na ciepło z wody lub pieczonego. Ziemniaki, mięso wieprzowe, wątróbka, naturalne przyprawy to tylko część składników słynnej kiszki. Pozostałe składniki i sposób przygotowania to tajemnica

firmy.... a diabeł ponoć tkwi w szczegółach. Serwowana jest w gospodarstwach agroturystycznych.

Salceson ozorkowy w galarecie z tego samego zakładu to wyrób przyprawiony naturalnymi przyprawami o nucie czosnkowej. Duże kawałki ozorów i chudego mięsa zawieszone w krystalicznie czystej galarecie oraz wysokie walory smakowe wyrobu budzą niepowtarzalne doznania kulinarne i winny znaleźć się na każdym stole, nie tylko podczas uroczystości rodzinnych czy spotkań towarzyskich ale również na co dzień.

Kiszkę wieruszowską, krokietki domowe z mięsem czy z kapustą z grzybami (Nagroda Starosty z 2006 r.), domowe pierogi ruskie oraz z przepyszным nadzieniem jak w krokietach można zakupić w Sklepie Firmowym w Wieruszowie przy ul. Wrocławskiej lub bezpośrednio w Zakładzie „Na Koćminie”. Kiszka serwowana jest również w stołówce „U Piotra” przy Zakładach „Pfleiderer Propan” oraz w Motelu „ES” przy drodze nr 8 i gospodarstwach agroturystycznych.

Chłopskie Jadło na Pańską Kieszeń to wspaniałe chłopskie danie serwowane właśnie w Motelu „ES”, które może uświetnić niejedną uroczystość weselną, spotkanie towarzyskie czy sylwestra. Porcja gorącego jadła skomponowana jest z grubego plastra pieczonej szynki z chrupiącą skórą, pieczonych ziemniaków, gotowanej kapusty kiszzonej z kminkiem oraz pikantnego sosu czosnkowego. Koniecznie zatrzymaj się w Motelu „ES”, spróbuj „Chłopskie Jadło” a na deser koniecznie zamów sernik wieruszowski – Markowy Produkt z 2007 roku.

Pasztecik myśliwski jest przyrządzany w Pałacu w Lubczynie z kilku rodzajów dziczyzny: zająca, dzika, sarny z dodatkiem naturalnych przypraw. Jest pieczony na złocisty kolor w tradycyjnym piecu.

Prażuchy z żeberkami i kapustą to dzieło Koła Gospodyń Wiejskich w Polesiu (Polesie 33). Panie z Koła Gospodyń Wiejskich po wcześniejszym zamówieniu przygotowują w sali przy Towarzystwie Rozwoju Polesia nie tylko wspaniałe prażuchy ale również inne potrawy regionalne dla dowolnej grupy turystycznej.

Powiat wieruszowski może pochwalić się wyśmienitym wiejskim chlebem z licznych lokalnych piekarni. Zawsze wyroby firmy PPH Druszcz w

Leśny dukt

Wójcinie dekorują naszą „wieruszowską chatę” na Jarmarku Wojewódzkim czy na Tragach Po-lagra w Poznaniu. Chleb wiejski – wielki bochen robiony tradycyjnie na naturalnym zakwasie, wg starej receptury słynie ze swej smakowitości. Jest zdrowy, bez polepszaczy i środków konserwujących. Można nim się zająć nawet przez dwa tygodnie jeśli jest odpowiednio przechowywany. Również Koło Gospodyń Wiejskich w Łubnicach, zdobywca Nagrody Starosty Wieruszowskiego w kategorii „Potrawa regionalna” – wypieka Chleb swojski z żytniej mąki, na naturalnym zakwasie i oczywiście bez polepszaczy, który następnie spożywany jest ze smalcem i do tego z kiszonym ogórkiem. Wówczas nic więcej nie trzeba do

szczęścia. Koło Gospodyń Wiejskich w Wójcinie serwuje niepowtarzalne plendze (placki ziemniaczane).

Równie dobrze można zjeść, spędzając wolny czas w uhonorowanych Nagrodą Starosty Wieruszowskiego w kategorii „Usługa turystyczna” Gospodarstwach Agroturystycznych: Justyny Bielewskiej w Brzezinach, Danuty Rewakowicz i Pawła Kukawskiego w Nalepie, Eugeniusza Kasprzaka w Niwiskich oraz Elżbiety i Ryszarda Tuza w Chróscinie a także w Domu Wczasów Dziecięcych w Głazie – znanego organizatora „zielonych szkół”, obozów językowych, turnusów rehabilitacyjnych.

Ochrona lasów – obowiązkiem każdego z nas

Człowiek zawsze lokował w leśnym krajobrazie swe tęsknoty, marzenia i pragnienia. Brak lasu, a co za tym idzie, brak kontaktu człowieka z leśnym środowiskiem w ogromnym stopniu ogranicza możliwość wypoczynku fizycznego i psychicznego. Dlatego powinniśmy chronić lasy. Zachowujmy się jak św. Franciszek bądźmy przyjaciółmi zwierząt i roślin, stąpajmy z szacunkiem po lasach.

Ochrona lasu to dział gospodarki leśnej mający na celu chronić las i jego poszczególne składniki poprzez profilaktykę lub zabiegi doraźne stosowane jako skutek szkodliwego oddziaływania czynników abiotycznych i biotycznych, występujących na codzień w ekosystemach leśnych.

Ochrona lasu dzieli się na:

- ochronę lasu przed szkodliwymi owadami
- ochronę lasu przed chorobami grzybowymi
- ochronę lasu przed zwierzyną, gryzoniami i ptakami
- ochronę lasu przed pożarami
- ochronę lasu przed czynnikami atmosferycznymi
- ochronę lasu przed negatywną działalnością człowieka

Występujące zagrożenia podzielono na:

- abiotyczne
- biotyczne
- antropogeniczne

Zagrożenia abiotyczne

Do czynników abiotycznych, mogących negatywnie wpływać na środowisko (w tym na ekosystemy leśne w szczególności) można zaliczyć: skrajnie wysokie lub niskie temperatury, wiatry, niedobór lub nadmiar opadów atmosferycznych, wyładowania atmosferyczne.

Wymienione powyżej czynniki, w przypadku ich wystąpienia w formie chronicznej lub okresowej o znacznym nasileniu, mogą spowodować niekorzystne zmiany w lasach, prowadzące do obniżenia ich odporności biologicznej.

Od wielu lat obserwowane jest obniżenie się sum rocznych opadów atmosferycznych, jak również przesunięcie pory deszczowej z miesięcy wiosennych i jesiennych na koniec lata. Zjawisko to niekorzystnie wpływa na rozwój roślin, bowiem okres wegetacyjny często charakteryzuje się niedoborem wilgoci. Niska wartość opadów atmosferycznych, w połączeniu z występowaniem skrajnie wysokich temperatur może prowadzić do wystąpienia suszy fizjologicznej. Sytuacja taka miała miejsce w latach 1990-1994, kiedy to ujemny bilans wodny doprowadził do znacznego obniżenia się poziomu wód gruntowych, często poza zasięg systemów korzeniowych roślin. Wpływ suszy jest szczególnie groźny dla drzewostanów rosnących na glebach luźnych o znacznej przepuszczalności.

Również nadmiar opadów atmosferycznych może niekorzystnie wpływać na stan lasów. Dotyczy to głównie opadów śniegu, który zalegając grubą warstwą na koronach drzew (okiść) może prowadzić do ich łamania. W ostatnich latach zauważa się niekorzystne zjawisko występujące w okresie wiosennym, które polega na szybkim wzroście temperatury wczesną wiosną prowadzące do nadmiernego rozwoju roślin, a następnie pojawia się silne majowe ochłodzenie, które powoduje nagłe zatrzymanie wegetacji. Z tej przyczyny powstają znaczne szkody w uprawach i w młodnikach, gdzie porażeniu ulegają młode pączki i liście, szczególnie dębu i jesionu.

Szkody spowodowane przez wyładowania atmosferyczne nie mają znaczącego wpływu na stan lasów w powiecie wieruszowskim.

Zagrożenia biotyczne

Do czynników pochodzenia biotycznego, które mogą powodować niekorzystne zmiany w ekosystemach leśnych zalicza się:

- niekorzystne elementy struktury drzewostanów,
- gradacje szkodników owadzych,
- występowanie grzybów patogenicznych,
- nadmierne występowanie ssaków roślinożernych.

Niekorzystne elementy struktury drzewostanów

Dominacja gatunków iglastych (głównie sosny), słabo urozmaicona struktura drzewostanów i niezgodność składu gatunkowego

z siedliskiem są czynnikami zwiększającymi podatność drzewostanów na działanie innych czynników, takich jak: okiść, gwałtowne wiatry, występowanie owadów i grzybów pasożytniczych itp..

Zagrożenia ze strony szkodników owadzych

Szczególnie duże szkody w lesie, wyrządzają w czasie masowych pojawów (gradacji), owady roślinożerne, niszczące tkanki drzew i krzewów. Ze względu na pozycję w łańcuchu chorobotwórczym, szkodniki klasyfikuje się następująco:

Pierwotne, atakujące drzewostany nieuszkodzone dotychczas przez inne czynniki. Zaliczają się do nich owady żerujące na korzeniach (ryzofagi) i na aparacie asymilacyjnym drzew (foliofagi). Do najważniejszych zagrażających sośnie na tym terenie należą: borecznik sosnowy, brudnica mniszka i strzygonia choinówka. W ostatnich latach wzrosło zagrożenie od tych owadów.

Wtórne, atakujące drzewostany osłabione działaniem innych czynników. Należą tu owady żerujące pod korą (kambiofagi) i w głębi drewna (ksylofagi). W leśnictwach: Ogroble i Niżankowice występuje zagrożenie głównie od cetyńców, przyplaszczki, korników i kózkowatych. Najczęstszym producentem posuszu sosnowego jest cetyniec większy, a następnie smolik sosnowiec, przyplaszczek granatek oraz kózkowate. Największe zagrożenie dla jodły stanowią wgryzonie *Cryphalus* sp. i smolik jodłowiec.

Nękające, nie powodujące zamierania drzewostanów, lecz ich osłabienie i zniekształcenie (zmniejszenie wartości technicznej drewna).

Szkodniki korzeni drzew, do najważniejszych na terenie powiatu należą pędraki korzeni chrabąszczy: majowego i kasztanowca, guniaka czerwcyzka, ogrodnicy niszczylistki, listnika zmiennobarwnego, walcarka lipczyka oraz gąsienice rolnic i larwy sprężykowatych.

Szkodniki upraw, do groźniejszych szkodników upraw występujących na terenie naszego powiatu należy szeliniak sosnowiec, którego pojawianie się obserwuje się systematycznie.

Szkodniki młodników, najliczniej występuje zwójka sosnoweczka.

Zagrożenie ze strony grzybów patogenicznych

Choroby grzybowe występujące na szkółkach leśnych i w uprawach są powodowane przez zgorzel siewek, mączniaka dębu i osutkę sosny. Zapobieganie polega głównie na dezynfekcji gleby i zaprawianiu nasion. Spośród grzybów pasożytniczych największe znaczenie mają: osutka sosnowa, opieńka miodowa i huba korzeniowa.

Opieńkowa zgnilizna korzeni jest kolejnym poważnym zagrożeniem dla lasów w powiecie wieruszowskim, występujących na gruntach porolnych. Poprzednie suche lata spowodowały agresywność opieńki, która w poszukiwaniu wilgoci opanowała drzewa osłabione i z naderwanymi korzeniami.

Poważnym zagrożeniem dla drzewostanów rosnących na gruntach porolnych jest huba korzeniowa. Aby zapobiec tym szkodom, stosuje się preparat *Phlebia gigantea*, którym się smarowane pniaki ściętych drzew. *Phlebia*, to grzyb, który rozkłada pniaki nie pozwalając na zainfekowanie ich przez hubę korzeniową.

Do działań profilaktycznych, ograniczających występowanie opieńki miodowej i huby korzeniowej należą: odpowiedni termin zabiegów pielęgnacyjnych, chemiczne zabezpieczenie pniaków, odpowiedni dobór składu upraw na gruntach porolnych, stosowanie rozluźnionej więzby w zakładanych zalesieniach, ochrona przed nadmiernymi szkodami powodowanymi przez zwierzynę, ograniczenie mechanicznego przygotowania gleby na powierzchniach zagrożonych przez grzyby pasożytnicze.

Zagrożenia ze strony ssaków roślinożernych

Szkody spowodowane przez zwierzynę dla lasów na terenie powiatu wieruszowskiego są dość poważnym zagrożeniem i jednym z głównych czynników obniżania jakości hodowlanej upraw i młodników. Najbardziej narażane na zgryzanie są uprawy z dużym udziałem gatunków liściastych. Spalowanie dotyczy głównie młodników sosnowych. Szkody te powstają w największym

stopniu w okresie zimowo-wiosennym.

Duże znaczenie dla prawidłowej gospodarki łowieckiej ma ustawa prawo łowieckie. Zgodnie z jej zapisami należy: prowadzić wzorcowe zagospodarowanie łowisk, wdrażać nowe osiągnięcia naukowe i praktyczne z zakresu łowiectwa, prowadzić badania naukowe, odtwarzać populacje zanikających gatunków dziko żyjących zwierząt, hodować rodzime gatunki zwierząt łownych w celu zasiedlenia łowisk, hodować zwierzęta łowne szczególnie pożyteczne w biocenozach leśnych, prowadzić szkolenia z zakresu łowiectwa, zakładać nowe i zagospodarować istniejące poletka łowieckie, wykładać drzewa do spałowania (w czasie prowadzenia cięć pielęgnacyjnych) w okresie zimowo-wiosennym, szczególnie w miejscach zimowej koncentracji jeleniowatych oraz ich szlaków migracyjnych, zapewnić spokój zwierzyny przez wyłączenie stałych ostoj zwierzyny (w tym wyłączenie z zabiegów pielęgnacyjnych miejsc szczególnie preferowanych przez zwierzynę) oraz odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego, zachować i ułatwić dostęp do naturalnych wodopojów, a w przypadku ich braku, tworzyć wodopoje sztuczne, dostosować liczebność populacji zwierzyny do określonej pojemności łowiska, sprowadzać tę liczebność do stanu umożliwiającego osiągnięcie zamierzonych celów w hodowli lasu.

Zagrożenia antropogeniczne

Rozwój gospodarczy i związana z nim ekspansja infrastruktury technicznej sprawiają, że czynniki pochodzenia antropogenicznego stanowią w ostatnim okresie największe zagrożenie dla trwałości ekosystemów, w tym przede wszystkim ekosystemów leśnych. Walka z tymi zagrożeniami w lasach polega głównie na łagodzeniu skutków ich oddziaływania.

Zagrożenia związane z zanieczyszczeniem powietrza

Jak wynika z raportów WIOŚ w Łodzi głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu wieruszowskiego są zanieczyszczenia z zakładów przemysłowych. Poza emisją przemysłową znaczący wpływ na stan czystości powietrza wywierają zanieczyszczenia pochodzące

ze środków transportu.

Zagrożenie dla lasów tego regionu związane jest z emisją substancji szkodliwych, emitowanych w procesie spalania paliw z największym oddziaływaniem SO₂, NO₂ i CO. Największe wartości stężenia SO₂, występują w porze chłodnej, kiedy pomimo ogólnie niskich wartości w ostatnich latach mogą wtedy wystąpić wartości znacznie podwyższone.

Zanieczyszczenia pyłowe dostają się do atmosfery z różnych źródeł naturalnych oraz antropogenicznych. Do naturalnych źródeł powstawania pyłów w atmosferze zaliczamy: wietrzenie i rozpad skał, pożary itp. Pyły związane z działalnością człowieka powstają podczas spalania, procesów mechanicznych i chemicznych. Największa ilość pyłu zawieszonego tworzy się podczas spalania węgla w piecach podczas sezonu zimowego.

Gospodarka wodno-ściekowa w zasięgu terytorialnym powiatu wieruszowskiego jest nie w pełni wystarczająca w stosunku do potrzeb. W przeciwieństwie do dobrze rozwiniętej sieci wodociągowej, niestety nie jest należyście rozwinięta sieć kanalizacyjna,

Zagrożenia związane z gospodarką odpadami

Gospodarka odpadami w powiecie wieruszowskim opiera się głównie na gromadzeniu ich na składowiskach. Negatywne oddziaływanie tych obiektów na środowisko polega na wydzielaniu biogazu pochodzącego z procesów gnilnych, przenikaniu do gleby i wód gruntowych odcieków wysypiskowych, szpeceniu krajobrazu. Problemem jest zaśmiecanie lasów położonych przy drogach publicznych i w miejscach uczęszczanych przez ludność. Zaśmiecanie lasu szczególnie nasilone jest w okresie letnim, ponieważ wówczas obserwuje się znacznie większy ruch ludzi odwiedzających te tereny. Mimo tablic informujących o zakazie wysypywania śmieci do lasu, nadal część społeczeństwa nie przestrzega tych podstawowych zasad. Potrzebna jest jeszcze większa edukacja w środkach masowego przekazu i w szkołach, aby w przyszłości nielegalnych wysypisk śmieci było coraz mniej.

**Wojewódzki Fundusz Ochrony
Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Łodzi**
ul. Łąkowa 11, 90-562 Łódź
Sekretariat Tel.: 42 663 41 02 / 03, Fax 42 639

Starostwo Powiatowe w Wieruszowie
98-400 Wieruszów, ul. Rynek 1-7
Sekretariat tel. 0-62 78 13 370, fax. 0-62 78
31 963
www.powiat-wieruszowski.pl

Dofinansowane ze środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi